

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ
НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ З ПРОБЛЕМ ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ**

ПОГОДЖЕНО
Перший проректор ХНУВС
з навчально-методичної
та наукової роботи
доктор юридичних наук, професор
полковник міліції

О.М. Головка

«___» _____ 2011 р.

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
Попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони
навколишнього природного середовища**

СХВАЛЕНО

на засіданні науково-дослідної лабораторії
з проблем профілактики правопорушень
та взаємодії з населенням ННІПФКМ ХНУВС
«___» _____ 2011 р., протокол № ___

Керівник теми:

Начальник НДЛ з проблем профілактики
правапорушень та взаємодії з населенням
ННІПФКМ ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент
майор міліції

О.І. Безпалова

«___» _____ 2011 р.

Виконавець теми:

Провідний науковий співробітник
НДЛ з проблем профілактики правопорушень
та взаємодії з населенням ННІПФКМ ХНУВС
кандидат юридичних наук, доцент
майор міліції

К.Л. Бугайчук

«___» _____ 2011 р.

Харків – 2011

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ I. Види адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища. Органи уповноважені розглядати відповідні справи про адміністративні правопорушення.....	5
Розділ II. Попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	30
2.1. Загальнотеоретичні питання: «профілактика» чи «попередження»?.....	30
2.2. Причини вчинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	31
2.3. Методи профілактики правопорушень у сфері навколишнього природного середовища.....	34
2.4. Види профілактики адміністративних правопорушень в галузі навколишнього природного середовища.....	35
Розділ III. Діяльність громадських формувань щодо профілактики та припинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	47
Розділ IV. Організація діяльності ОВС (міліції) щодо профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	52
РЕКОМЕНДАЦІЇ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Останнім часом незворотні зміни навколишнього природного середовища в результаті господарської діяльності людини стали набирати глобальних масштабів. Глибинні соціально-економічні перетворення в Україні потребують розуміння того, що збереження природних багатств країни стає вкрай важливою проблемою, від вирішення якої залежить доля теперішніх та майбутніх поколінь. Постає питання про необхідність вироблення принципово іншого, нового ставлення держави до питання забезпечення екологічної безпеки, зокрема у контексті попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища. Слід врахувати й те, що прагнення України набути статусу повноправного члена Європейського Союзу накладає на нашу державу певні обов'язки у галузі забезпечення екологічних прав громадян та вироблення стратегії державної екологічної політики.

Дієвість захисного механізму охорони навколишнього природного середовища хоча і знаходить підтримку в нашій країні, проте через низку економічних і соціальних обставин вона вкрай низька. Так, не створені надійні правові підстави охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, відчувається недостатність координації дій правоохоронних і природоохоронних органів щодо попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Тому, на теперішній час, пошук шляхів підвищення ефективності діяльності органів держави щодо попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища набуває відповідної актуальності.

Завдання законодавства про охорону навколишнього природного середовища

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються Законом «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, а також розроблюваними відповідно до нього земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.

Об'єкти правової охорони навколишнього природного середовища

Державній охороні і регулюванню використання на території України підлягають: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в народному господарстві в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси.

Особливій державній охороні підлягають території та об'єкти природно-заповідного фонду України й інші території та об'єкти, визначені відповідно до законодавства України.

Державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки підлягають також здоров'я і життя людей.

Екологічна безпека

Екологічна безпека - такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Відповідальність за порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища

Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища несуть особи, винні у:

- порушенні прав громадян на екологічно безпечне навколишнє природне середовище;
- порушенні норм екологічної безпеки;
- порушенні вимог законодавства України при проведенні екологічної експертизи, в тому числі поданні завідомо неправдивого експертного висновку;
- невиконанні вимог державної екологічної експертизи;
- фінансуванні, будівництві і впровадженні у виробництво нових технологій і устаткування без позитивного висновку державної екологічної експертизи;
- порушенні екологічних вимог при проектуванні, розміщенні, будівництві, реконструкції, введенні в дію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів;
- допущенні наднормативних, аварійних і залпових викидів і скидів забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на навколишнє природне середовище;

- перевищенні лімітів та порушенні інших вимог використання природних ресурсів;
- самовільному спеціальному використанні природних ресурсів;
- невжитті заходів щодо попередження та ліквідації екологічних наслідків аварій та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище;
- невиконанні розпоряджень органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, та вчиненні опору їх представникам;
- порушенні природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні, використанні, знешкодженні та захороненні хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних радіоактивних речовин та відходів;
- невиконанні вимог охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України;
- відмові від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, у приховуванні випадків аварійного забруднення навколишнього природного середовища або фальсифікації відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення;
- приниженні честі і гідності працівників, які здійснюють контроль в галузі охорони навколишнього природного середовища, посяганні на їх життя і здоров'я;
- порушенні природоохоронних вимог під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами.

Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення

Визначення складу екологічних правопорушень, порядок притягнення винних до адміністративної відповідальності за їх вчинення встановлюється Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Розділ І.

Види адміністративних правопорушень

у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Органи уповноважені розглядати відповідні справи про адміністративні правопорушення

Відповідні види адміністративних правопорушень передбачені главою 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини».

В рамках дослідження слід вказати на деякі адміністративні правопорушення, вчинення яких безпосередньо пов'язано із забезпеченням екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища, але які не входять до відповідної глави 7 КУпАП:

Стаття 152. Порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів.

Відповідно до положень законодавства, благоустрій населених пунктів - це комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та **екологічних заходів** з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля.

Громадяни у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані:

- утримувати в належному стані закріплені в установленому порядку за ними території;
- дотримуватися правил благоустрою території населених пунктів;
- не порушувати права і законні інтереси інших суб'єктів благоустрою населених пунктів;
- відшкодовувати в установленому порядку збитки, завдані порушенням законодавства з питань благоустрою населених пунктів.

Підприємства, установи та організації у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані:

- утримувати в належному стані території, надані їм в установленому законом порядку;
- утримувати в належному стані закріплені за ними на умовах договору з балансоутримувачем об'єкти благоустрою (їх частини);
- усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) за власний рахунок та в установлені строки пошкодження інженерних мереж або наслідки аварій, що сталися з їх вини;
- усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) наслідки надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в установленому порядку;
- проводити згідно з планами, затвердженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інвентаризацію та паспортизацію закріплених за ними об'єктів благоустрою (їх частин);
- у процесі утримання об'єктів благоустрою (їх частин) дотримуватися відповідних технологій щодо їх експлуатації та ремонту, регулярно здійснювати

заходи щодо запобігання передчасному зносу об'єктів, забезпечення умов функціонування та утримання їх у чистоті й належному стані;

- відшкодовувати збитки та іншу шкоду, завдану ними внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою та охорони навколишнього природного середовища в порядку та розмірах, установлених законодавством України.

Затвердження правил благоустрою територій населених пунктів належить до компетенції сільських, селищних і міських рад.

Стаття 153. Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів.

Правові та організаційні засади озеленення населених пунктів регламентуються Правилами утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10 квітня 2006 року № 105.

На об'єктах благоустрою зеленого господарства забороняється:

- виконувати земляні, будівельні та інші роботи без дозволу, виданого в установленому порядку;
- самовільно влаштовувати городи, пошкоджувати дерева, кущі, квітники, газони; вивозити і звалювати в не відведених для цього місцях відходи, сміття, траву, гілки, деревину, сніг, листя тощо;
- складувати будівельні матеріали, конструкції, обладнання;
- самовільно встановлювати об'єкти зовнішньої реклами, торговельні лотки, павільйони, кіоски тощо;
- посипати кухонною сіллю сніг та лід на тротуарах, влаштовувати стоянки автомашин, суден, катерів;
- влаштовувати зупинки пасажирського транспорту та паркувати автотранспортні засоби на газонах, влаштовувати ігри на газонах;
- спалювати суху рослинність, розпалювати багаття та порушувати інші правила протипожежної безпеки;
- підвішувати на деревах гамаки, гойдалки, мотузки для сушіння білизни, прикріплювати рекламні щити, електропроводи та інше, якщо вони можуть пошкодити дерево;
- добувати з дерев сік, смолу, завдати механічні пошкодження;
- рвати квіти, ламати гілки дерев;
- винищувати мурашники, ловити птахів і звірів;
- випасати худобу, вигулювати та дресирувати тварин у не відведених для цього місцях;
- здійснювати ремонт, обслуговування та миття транспортних засобів, машин, механізмів у не відведених для цього місцях.

Відповідальними за збереження зелених насаджень і належний догляд за ними є:

- на об'єктах благоустрою державної чи комунальної власності - благоуотримувачі цих об'єктів;
- на територіях установ, підприємств, організацій та прилеглих територіях - установи, організації, підприємства;
- на територіях земельних ділянках, які відведені під будівництво, - забудовники чи власники цих територій;
- на безхазяйних територіях, пустирях - місцеві органи самоврядування;
- на приватних садибах і прилеглих ділянках - їх власники або користувачі.

Стаття 188-5. Невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері державного контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки та охорону природних ресурсів.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у невиконанні законних розпоряджень чи приписів, інших законних вимог посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорони природних ресурсів, ненадання їм необхідної інформації або надання неправдивої інформації, вчинення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

**Порівняльна таблиця №1:
«Адміністративні правопорушення
у сфері охорони навколишнього природного середовища»**

Стаття КУпАП	Об'єкт правопорушення	Суб'єкт правопорушення	Суб'єктивна сторона	Органи, уповноважені складати протоколи про адміністративне правопорушення	Органи, уповноважені розглядати справи про відповідне адміністративне правопорушення
Стаття 52. Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель	Суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого

Стаття 53. Порушення правил використання земель	Суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель	Громадяни та посадові особи	Умисел	Громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель	центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 53-1. Самовільне зайняття земельної ділянки	Суспільні відносини у сфері володіння та користування земельними ділянками. Предметом цього правопорушення є земельні ділянки, які є на праві власності або користування у певних осіб	Громадяни та посадові особи	Умисел	Громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 53-2. Перекручення або приховування даних державного земельного кадастру	Суспільні відносини у сфері землеустрою, державного управління земельними ресурсами, державного контролю за використанням та охороною земель, моніторингу земель та земельного оподаткування	Посадові особи	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 53-3. Зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу	Суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель	Громадяни та посадові особи	Умисел	Громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої

					влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 53-4. Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель	Суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель.	Громадяни та посадові особи	Умисел	Громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 54. Порушення строків повернення тимчасово зайнятих земель або неприведення їх у стан, придатний для використання за призначенням	Суспільні відносини у сфері раціонального землекористування та охорони земель	Громадяни та посадові особи	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 55. Самовільне відхилення від проектів землеустрою	Суспільні відносини у сфері землеустрою	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Органи державного контролю за використанням та охороною земель Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 56. Знищення межових знаків	Встановлений порядок землеустрою	Громадяни	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Органи державного контролю за використанням та охороною земель
Стаття 57. Порушення вимог щодо охорони надр	Суспільні відносини, що складаються у сфері охорони надр	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність.	Прямо в КУпАП не визначено	Органи державного геологічного контролю Органи спеціально уповноваженого

<p>Стаття 58. Порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр</p>	<p>Об'єкт: Суспільні відносини у сфері геологічного вивчення надр</p>	<p>Посадові особи підприємств, установ, організацій, що здійснюють геологічне вивчення надр</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p>	<p>центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p> <p>Органи державного геологічного контролю</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 59. Порушення правил охорони водних ресурсів</p>	<p>Суспільні відносини у сфері охорони та використання водних ресурсів</p>	<p>Громадяни та посадові особи</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Посадові особи органів внутрішніх справ (частина перша статті 59 (про правопорушення, вчинені в межах санітарних зон, джерел водопостачання)</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства (за винятком випадків забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр (у випадках забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод)</p>

					Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 59-1. Порушення вимог щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення	Суспільні відносини у сфері використання та охорони територіальних та внутрішніх морських вод	Посадові особи, на яких покладені відповідні обов'язки	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 60. Порушення правил водокористування	Суспільні відносини у сфері водокористування, спрямовані на раціональне використання вод та їх охорону	Посадові особи підприємств, установ та організацій	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства (за винятком випадків забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод) Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр (у випадках забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод) Органи спеціально

Стаття 61. Пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації	Суспільні відносини у сфері користування водогосподарськими спорудами та пристроями, що забезпечують безпеку населення та територій, раціональне використання водних ресурсів	За вчинення дій, передбачених ч. 1 цієї статті, несуть відповідальність громадяни та посадові особи, а за вчинення дій, передбачених ч. 2 ст., - лише посадові особи.	Умисел або необережність	Посадові особи органів внутрішніх справ (частина перша статті 61 (щодо пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв),	<p>уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства (за винятком випадків забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр (у випадках забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
Стаття 62. Невиконання обов'язків по	Суспільні відносини, що виникають під час проведення операцій	Капітани та інші особи командного	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального

реєстрації в судових документах операцій з шкідливими речовинами і сумішами	зі шкідливими речовинами і сумішами, та які спрямовані на забезпечення здоров'я людей та захист морського середовища від шкідливого впливу шкідливих речовин та сумішей	складу, на яких покладено обов'язки здійснювати відповідні записи.			органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 63. Незаконне використання земель державного лісового фонду	Суспільні відносини, що складаються у сфері використання земель державного лісового фонду.	Громадяни та посадові особи	Умисел. Зазначені особи не мають дозволу на проведення відповідних дій, але їх вчиняють	Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 64. Порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці	Суспільні відносини, що виникають у сфері використання лісосічного фонду. Таке використання повинно бути раціональним, забезпечувати відтворення лісосічного фонду, запобігати шкідливому впливу на ліси	Громадяни та посадові особи	Умисел або неохережність	Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 65. Незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка	Суспільні відносини, що виникають у сфері раціонального використання лісу, його відтворення та охорона. Предмет цього правопорушення - дерева, чагарники, різноманітні лісові культури та інша рослинність лісу	Громадяни та посадові особи	Незаконна порубка дерев і чагарників може здійснюватися лише з умислом, інші дії, передбачені цією статтею, як з умислом, так і з неохережності	Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 65-1. Знищення або пошкодження позазахисних лісових смуг та захисних лісових	Суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища	Громадяни та посадові особи	Умисел або неохережність	Громадський лісовий інспектор Громадський інспектор з охорони довкілля	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої

насаджень					влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 66. Знищення або пошкодження підросту в лісах	Суспільні відносини у сфері відновлення лісу. Предмет цього правопорушення - підріст у лісах	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону Громадський лісовий інспектор Громадський інспектор з охорони довкілля	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 67. Здійснення лісових користувань не у відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку	Суспільні відносини, що виникають у сфері раціонального використання лісу	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність	Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 68. Порушення правил відновлення і поліпшення лісів, використання ресурсів спілої деревини	Суспільні відносини у сфері відновлення і поліпшення лісів, їх раціонального використання.	Посадові особи	Умисел або необережність	Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 69. Пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду	Суспільні відносини, що виникають у сфері охорони земель державного лісового фонду	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність	Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

<p>Стаття 70. Самовільне сінокосіння і пасіння худоби, самовільне збирання дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід</p>	<p>Суспільні відносини у сфері побічних лісових користувань.</p> <p>До побічних лісових користувань належать: випасання худоби, розміщення пасік, заготівля сіна, деревних соків, збирання і заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин і технічної сировини, лісової підстилки та очерету.</p> <p>Побічне лісове користування здійснюється на підставі лісового квитка</p>	<p>Громадяни та посадові особи</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону</p> <p>Громадський лісовий інспектор</p> <p>Громадський інспектор з охорони довкілля</p>	<p>Органи лісового господарства</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 71. Введення в експлуатацію виробничих об'єктів без обладнання, що запобігає шкідливому впливу на ліси</p> <p>Стаття 72. Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками</p> <p>Стаття 73. Засмічення лісів відходами</p>	<p>Суспільні відносини у сфері охорони лісів та їх захисту.</p> <p>Суспільні відносини у сфері охорони лісу, його захисту, охорони навколишнього природного середовища.</p> <p>Суспільні відносини у сфері охорони та захисту лісу, навколишнього природного середовища</p>	<p>Посадові особи</p> <p>Посадові особи промислових, сільськогосподарських, комунально-побутових підприємств, установ, організацій, в обов'язки яких входить дотримання вимог з охорони лісу</p> <p>Громадяни та посадові особи</p>	<p>Умисел або необережність</p> <p>Умисел або необережність</p> <p>Умисел</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p> <p>Прямо в КУпАП не визначено</p> <p>Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону</p> <p>Громадський</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p> <p>Органи лісового господарства</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі</p>

Стаття 74. Знищення або пошкодження лісоосушувальних канав, дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду	Суспільні відносини у сфері охорони та захисту лісу. Предметом цього правопорушення є лісоосушувальні канали, дренажні системи та шляхи на землях державного лісового фонду.	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	лісовий інспектор Прямо в КУпАП не визначено	екології та природних ресурсів України Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 75. Знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах	Суспільні відносини у сфері використання лісу при заготівлі деревини, другорядних матеріалів, плати за користування лісовою продукцією. Предмет цього правопорушення - це відмежувальні знаки, що встановлюються для визначення меж відповідної території	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність	Посадові особи органів внутрішніх справ	Органи лісового господарства
Стаття 76. Знищення корисної для лісу фауни	Суспільні відносини у сфері охорони та захисту лісу та лісової фауни. Предмет цього правопорушення - лісова фауна, тобто різноманітні корисні для лісової рослинності та фунту комахи, лісові звірі, птахи та інші представники тваринного світу, що мешкають у лісі	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Громадський лісовий інспектор Громадський інспектор з охорони довкілля Посадові особи органів внутрішніх справ	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 77. Порушення вимог пожежної безпеки в лісах	Суспільні відносини у сфері пожежної безпеки та навколишнього природного середовища	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність	Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону Громадський лісовий інспектор Громадський інспектор з охорони	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

<p>Стаття 77-1. Самовільне випалювання рослинності або її залишків</p>	<p>Суспільні відносини у сфері пожежної безпеки та навколишнього природного середовища, а також порядок управління у сфері контролю в цій галузі</p>	<p>Громадяни та посадові особи</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>довкілля</p> <p>Громадський інспектор з охорони довкілля</p> <p>Посадові особи органів внутрішніх справ</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 78. Порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів</p>	<p>Суспільні відносини у сфері охорони атмосфери</p>	<p>Це правопорушення може бути вчинене тільки посадовими особами організацій, установ, підприємств, що здійснюють діяльність, пов'язану з викидом забруднюючих речовин в атмосферу або з впливом на неї фізичних та біологічних факторів</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Громадський інспектор з охорони довкілля</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 78-1. Порушення порядку здійснення діяльності, спрямованої на штучні зміни стану атмосфери і атмосферних явищ</p>	<p>Суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря від штучних змін його стану</p>	<p>Громадяни та посадові особи</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 79. Недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і</p>	<p>Суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря. Обставинами, під час яких виникають відносини, за посягання на які можливе притягнення до адміністративної відповідальності за</p>	<p>Посадові особи відповідних підприємств, установ, організацій, споруд та інших об'єктів</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>

споруд	цією статтею, є введення в експлуатацію, а також експлуатація підприємств та споруд				
Стаття 79-1. Недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та прийняття в експлуатацію об'єктів або споруд	Суспільні відносини, що виникають у сфері охорони навколишнього природного середовища	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність.	Прямо в КУпАП не визначено	Державна архітектурно-будівельна інспекція України та її територіальні органи Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 80. Випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах	Суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря	Посадові особи відповідних підприємств, установ, організацій, що здійснюють випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	ОВС (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів) Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 81. Експлуатація автотранспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах	Суспільні відносини у сфері охорони атмосферного повітря	Лише громадяни, які експлуатують зазначені пересувні засоби із порушенням встановлених вимог щодо вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та факторів фізичного впливу	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	ОВС (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів) Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

<p>Стаття 82. Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення</p>	<p>Суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища. Предметом цього правопорушення є відходи.</p>	<p>Громадяни та посадові особи</p>	<p>Умисел</p>	<p>Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону</p> <p>Громадський інспектор з охорони довкілля</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 82-1. Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів</p>	<p>Встановлений порядок користування відходами</p>	<p>Посадові особи, на яких покладені відповідні обов'язки</p>	<p>Умисел або необережність</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 82-2. Виробництво продукції з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації</p>	<p>Суспільні відносини у сфері виробництва продукції з відходів та їх використання</p>	<p>Посадові особи підприємств, організацій, установ, що здійснюють виробництво продукції з відходів або використовують відходи</p>	<p>Умисел</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 82-3. Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо</p>	<p>Суспільні відносини, що виникають під час використання відходів</p>	<p>Посадові особи, що мають доступ до такої інформації.</p>	<p>Умисел</p>	<p>Прямо в КУпАП не визначено</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>

безпеки утворення відходів та поводження з ними					
Стаття 82-4. Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу	Суспільні відносини у сфері користування відходами	Посадові особи	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 82-5. Порушення правил передачі відходів	Суспільні відносини, що виникають у сфері операцій поводження з відходами	Громадяни та посадові особи	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 82-6. Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів	Встановлений порядок користування відходами	Посадові особи відповідних об'єктів	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 82-7. Порушення вимог законодавства у сфері хімічних джерел струму	Суспільні відносини, що виникають у сфері поводження з хімічними джерелами струму	Юридичні та фізичні особи (суб'єкти підприємницької діяльності), які використовують хімічні джерела струму; громадяни	Виражена у формі умислу або необережності	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 83. Порушення правил застосування, зберігання, транспортування,	Встановлений порядок використання пестицидів, агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність.	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів

знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів					України
Стаття 83-1. Порушення законодавства про захист рослин	Суспільні відносини у сфері захисту рослин	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері захисту рослин
Стаття 85. Порушення правил використання об'єктів тваринного світу	Суспільні відносини у сфері використання об'єктів тваринного світу.	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	<p>Уповноважені особи органів Державної прикордонної служби України (частини друга, четверта і п'ята статті 85)</p> <p>Уповноважені особи органів рибноохорони (частини четверта і п'ята статті 85)</p> <p>Уповноважені особи органів мисливського господарства (частини друга і п'ята статті 85)</p> <p>Уповноважені особи служби державної охорони природно-заповідного фонду України (частини друга, четверта і п'ята статті 85)</p> <p>Уповноважені особи органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів</p>	<p>Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди ч.2,4,5 ст. 85</p> <p>Органи рибноохорони ч.3 ст. 85</p> <p>Органи мисливського господарства ч.1 ст. 85</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України ч. 1, 3 ст. 85</p> <p>.</p>

Стаття 85-1. Виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу	Суспільні відносини у сфері захисту навколишнього тваринного та рослинного світу	Загальний суб'єкт, тобто осудна особа, що досягла 16-річного віку	Умисел	Уповноважені особи органів рибохорони Уповноважені органів мисливського господарства Посадові особи органів внутрішніх справ частина 1 ст. 85-1 Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди
Стаття 86-1. Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням	Суспільні відносини, що виникають у сфері охорони риб та інших водних біоресурсів	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність.	Прямо в КУпАП не визначено	Органи рибохорони Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 87. Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин	Суспільні відносини у сфері охорони об'єктів тваринного світу та їх середовища	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність.	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 88. Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу	Встановлений порядок ввезення та вивезення об'єктів тваринного та рослинного світу через митні органи України. Предмет цього правопорушення - об'єкти тваринного та	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність	Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди

Стаття 88-1. Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах	рослинного світу Встановлений порядок придбання та збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правила тримання диких тварин у неволі або у напіввільних умовах. Предметом цього правопорушення є об'єкти тваринного та рослинного світу	Загальний, тобто осудна особа, яка досягла 16-річного віку.	Умисел або необережність	Уповноважені особи органів рибохорони Уповноважені особи органів мисливського господарства Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди
Стаття 88-2. Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними	встановлений порядок операцій поводження із зоологічними та ботанічними колекціями, їх охорона. Предметом цього правопорушення є зоологічні та ботанічні колекції. Колекція - це сукупність певного виду (типу) об'єктів	Загальний, тобто осудна особа, яка досягла 16-річного віку	Умисел або необережність	Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди
Стаття 89. Жорстоке поводження з тваринами	Суспільні відносини у сфері охорони тваринного світу. Предметом цього правопорушення є тварини, як ті, що знаходяться на волі, так і ті, що перебувають у чийсь власності, колекції тощо	Загальний, тобто осудна особа, яка досягла 16-річного віку	Умисел	Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону Громадський інспектор з охорони довкілля (щодо диких тварин) Посадові особи органів внутрішніх справ	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України (щодо диких тварин)
Стаття 90. Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги	Суспільні відносини у сфері охорони рідкісних видів тварин і рослин Предметом цього правопорушення є	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Уповноважені особи органів рибохорони Уповноважені особи органів мисливського	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди

України	рідкісні види тварин і рослин			господарства Уповноважені особи служби державної охорони природно-заповідного фонду України Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів	
Стаття 90-1. Невиконання правил і норм у процесі створення, виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій	Встановлений порядок операцій поводження із мікроорганізмами, біологічно активними речовинами та іншими продуктами біотехнологій. Предметом цього правопорушення є штами мікроорганізмів, біологічно активні речовини та інші продукти біотехнологій	Громадяни та посадові особи.	Умисел або необережність.	Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 91. Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Суспільні відносини у сфері охорони природно-заповідного фонду. Територією чи об'єктом природно-заповідного фонду України оголошуються ділянки суші та водного простору, природні комплекси й об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну і народногосподарську цінність і призначені для збереження	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Уповноважені особи служби державної охорони природно-заповідного фонду України Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів	Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди

	природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу та фонового моніторингу навколишнього природного середовища, та які вилучаються з господарського використання повністю або частково				
Стаття 91-1. Невиконання вимог екологічної безпеки у процесі впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів	Суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища.	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність.	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 91-2. Перевищення лімітів та нормативів використання природних ресурсів	Суспільні відносини у сфері раціонального використання природних ресурсів та їх охорона.	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Органи рибоохорони Органи мисливського господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 91-3. Приховування перевищення встановлених	Суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного	Посадові особи відповідних організацій,	Умисел	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої

лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів	середовища та встановлений порядок використання відходів	установ, підприємств, діяльність яких пов'язана із утворенням та розміщенням відходів			влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 91-4. Відмова від надання чи несвочасне надання екологічної інформації	Суспільні відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки	Службові та посадові особи, які мають доступ до екологічної інформації	Умисел або необережність.	Громадський інспектор з охорони довкілля	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Супутні адміністративні правопорушення					
Стаття 152. Порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів	Суспільні відносини у сфері громадського благоустрою	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону Посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад	Адміністративні комісії Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад
Стаття 153. Знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів	Суспільні відносини у сфері екологічної безпеки	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону Посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

				Громадський інспектор з охорони довкілля	
Стаття 188-5. Невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів	Суспільні відносини у сфері державного контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки та охорону природних ресурсів.	Громадяни та посадові особи	Умисел або необережність	Прямо в КУпАП не визначено	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

Примітки до порівняльної таблиці № 1:

1. Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені:

- статтями 47 - 50, 52-55, 57 - 74, 76 -77-1, статтею 78 (**крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм**);
- статтями 78-1 - 79-1 та статтями 80-83 (**крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, а також перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів**);
- статтею 89 (**тільки щодо диких тварин**);
- статтею 90-1 (**крім порушень санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм**).

2. Якщо склади відповідних адміністративних правопорушень містять у собі порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм, то такі справи розглядають органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби відповідно до статті 236 КУпАП.

3. Якщо у чинному КУпАП (ст. 255) прямо не визначений суб'єкт складання протоколу про адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього

природного середовища або цих перелік суб'єктів замалий, то потрібно дотримуватися наступного правила:

У справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до відання органів, зазначених у статтях 222 - 244-18 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи цих органів.

Приклад 1: «Замалий перелік осіб уповноважених складати відповідні протоколи про адміністративні правопорушення»

Стаття КУпАП	Органи, уповноважені складати протоколи про адміністративне правопорушення	Органи, уповноважені розглядати справи про відповідне адміністративне правопорушення
Стаття 63. Незаконне використання земель державного лісового фонду	Громадський лісовий інспектор	Органи лісового господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

Відповідно до вищезазначеного правила протоколи можуть складати уповноважені особи органів лісового господарства та особи уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України, які розглядають справи про ці адміністративні правопорушення та громадський лісовий інспектор

Приклад 2: «Перелік осіб уповноважених складати відповідні протоколи про адміністративні правопорушення не визначений»

Стаття КУпАП	Орган,и уповноважені складати протоколи про адміністративне правопорушення	Органи, уповноважені розглядати справи про відповідне адміністративне правопорушення
Стаття 91-2. Перевищення лімітів та нормативів використання природних ресурсів	Прямо в КУпАП не визначено	Органи рибоохорони Органи мисливського господарства Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України

Відповідно до вищезазначеного правила, протоколи можуть складати уповноважені особи органів рибоохорони, органи мисливського господарства та особи уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України, які розглядають справи про ці адміністративні правопорушення

Розділ II.

Попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища

2.1. Загальнотеоретичні питання: «профілактика» чи «попередження»?

Серед усіх наукових робіт, які стосуються цієї проблеми, ми можемо знайти дуже велику кількість визначення категорій «профілактика» та «попередження». В юридичній літературі вже давно ведеться дискусія про співвідношення категорій «попередження» та «профілактика».

Одна група авторів розглядає ці категорії як тотожні: «...ці терміни доцільно застосувати як тотожні та які замінюють одне одного». Інші говорять про них, як різні та несумісні: «...профілактика це складова частина або перший етап попередження».

Якщо ми звернемося до тлумачних словників, то побачимо таку картину.

Профілактика - (від грецького prophylaktikos - запобіжний), у медицині система заходів по попередженню хвороб, збереженню здоров'я й продовженню життя людини.

«Профілактика, в техніці - попереджувальні заходи для підтримки технічного об'єкта в справному або працездатному стані (заміна або ремонт окремих деталей, чищення, змащення і т. п.)».

«Попереджати - повідомити, дати знати заздалегідь, зробити щось скоріше, або успішніше прийняти попередні заходи, усунути, відхилити, позбутися заздалегідь».

«Профілактика - сукупність попереджувальних заходів, спрямованих на збереження й зміцнення нормального стану, порядку. П. захворювань. П. злочинів».

З цього приводу ми маємо зазначити наступне:

1. Профілактична робота ведеться не тільки тоді, коли адміністративний проступок або будь яке інше правопорушення вже вчинено, вона можлива і при правомірній поведінці. В цьому випадку складається в створенні максимально сприятливих умов для реалізації правомірних дій, в підтримці та забезпеченні гарантій суспільно корисливих дій.

2. Різниця між термінами «попередження» та «профілактика» в тому, що перше відображає діяльність по недопущенню яких-небудь явищ, а друге діяльність по недопущенню негативних змін у явищах.

3. До адміністративної деліктності (усієї сукупності адміністративних правопорушень або великих груп правопорушень) неможливо застосувати термін «попередження», бо попередити можна тільки явище, якого не існує.

4. Адміністративна деліктність існує об'єктивно, тому її не можна попередити, а з нею можна тільки боротися, долати, зводити на нуль. Тому про профілактику адміністративних проступків можна говорити відповідно до всієї їх сукупності. Тобто треба не допускати негативних змін у цьому явищі, (просто говорячи збільшення), а намагатися викорінювати його.

5. Що ж до терміну «попередження», то про нього доцільно говорити у відношенні окремих адміністративних проступків та їх груп. Попереджати можна адміністративні проступки, які ще не вчинені, але можуть бути вчинені або ті проступки, які ще не виникли, але спостерігається тенденція до їх виникнення. Тому надалі у нашій роботі ми будемо застосовувати термін «профілактика».

Цілі профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища:

1. Обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, які не лежать у сфері адміністративної деліктності в сфері охорони навколишнього природного середовища, але взаємопов'язані з нею.
2. Виявлення та усунення причин адміністративних проступків в сфері охорони навколишнього природного середовища та умов, що їм сприяють.
3. Нейтралізація негативного впливу мікросередовища особи, яке формує антисуспільну установку особи, та здійснює вплив на мотивацію її поведінки.
4. Вплив на особу, яка за своїми морально психологічними якостями здатна вчинити відповідний адміністративний проступок ти продовжувати протиправну діяльність.

2.2. Причини вчинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища

Першопричинами екологічних проблем України є:

- успадкована структура економіки з переважаючою часткою ресурсоемних та енергоємних галузей, негативний вплив якої був посилений переходом до ринкових умов;
- зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури;
- існуюча система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, регулювання використання природних ресурсів, відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій;
- недостатня сформованість інститутів громадянського суспільства;

- недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг сталого розвитку;
- недотримання природоохоронного законодавства.

Тому причини і умови вчинення адміністративних правопорушень в сфері охорони навколишнього природного середовища можна поділити на об'єктивні та суб'єктивні:

1. Об'єктивні причини. Серед об'єктивних причин можна назвати негативні наслідки для природи деяких досягнень науки і техніки (наприклад, автомобілізація машинно-тракторного парку, урбанізація населених пунктів, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу тощо). Природоохоронні норми нерідко порушуються з причин недосконалості еколого-правового механізму регулювання природоохоронної діяльності, відсутності достатньо обґрунтованої системи екологічного стимулювання і санкцій, спрямованих на дотримання правових норм охорони навколишнього природного середовища.

2. Суб'єктивні причини. Як свідчить практика, посадові особи деяких підприємств та відомств порушують вимоги законів, тому, що недостатньо знають свої обов'язки з охорони природи або знають і не виконують їх, будучи впевнені в безкарності. Суб'єктивними причинами багатьох правопорушень у галузі охорони природного навколишнього середовища, можуть бути: низький рівень еколого-правової свідомості людей, також і хибне уявлення про невичерпність природних ресурсів. Це найпоширеніший негативний фактор психологічного характеру як конкретного правопорушника, так і багатьох громадян які допускають порушення у цій сфері. Суб'єктивними причинами також можуть бути: корисливі мотиви, недостатнє забезпечення населення природними ресурсами: морально-етична невідповідність щодо правової поведінки в умовах природного середовища; безкарність осіб, які незаконно користуються благами природи, тощо. Тобто причинами адміністративних правопорушень, які пов'язані з психологічними та соціальними особливостями порушника є:

- правовий нігілізм;
- низький рівень екологічної культури;
- прагнення окремих осіб до нехтування екологічними нормативами заради досягнення зростання виробництва та отримання прибутку.

3. Об'єктивні умови. До об'єктивних умов можна віднести фактори, які безпосередньо не залежать від свідомості і волі особи:

- недосконалість чинного законодавства (велика кількість бланкетних норм, невідповідність між різними правовими актами та нормами, відсутність механізму їх реалізації тощо). Державні органи (в тому числі місцеві органи виконавчої влади), ухвалюючи ті чи інші рішення, рідко узгоджують їх з природоохоронними органами. Прийняття таких рішень без попередньої екологічної експертизи вже саме по собі є порушенням чинного законодавства.

Зокрема, статті цих актів досить часто мають протиправний характер. Як наслідок, розгортається хаотичне будівництво підприємств, приватних будинків, руйнується природно-заповідний фонд. На думку вчених, українське законодавство в регулюванні суспільних відносин орієнтоване здебільшого на усунення негативних наслідків господарської діяльності, а не на запобігання їм, що невиправдано ні з екологічної, ні з економічної точок зору;

- розвиток ринкових відносин, коли окремі представники бізнесу зневажають екологічні вимоги (більшість підприємств занижують обсяги виробництва і як наслідок обсяги викидів та скидів у навколишнє природне середовище). Крім того, дешевизна природних ресурсів визначає їх інтенсивну експлуатацію з метою отримання якомога більшого прибутку в максимально короткий строк;

- низький рівень взаємодії правоохоронних та природоохоронних органів щодо спільного запобігання та припинення адміністративних правопорушень в цій сфері;

- недооцінка суспільної небезпеки екологічних правопорушень;

- недосконалість та постійна перебудова системи державних органів спеціального управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Так, у грудні 2010 року почалося масштабне реформування центральних органів виконавчої влади, що безумовно зачепило й органи державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища. Були сформовані Державна служба геології та надр України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство рибного господарства України, Державна екологічна інспекція України. Положення про ці органи були затверджені 13 квітня 2011 року. Тобто можна зробити висновок, що формування структури та налагодження роботи цих агентств знаходиться на початковій стадії, що не сприяє ефективності виконання покладених на них завдань;

- недоліки у застосуванні кримінального та адміністративного законодавства. Зокрема, непоодинокими є факти призначення м'яких мір покарання злісним порушникам, не в усіх необхідних випадках конфіскуються знаряддя правопорушення та відшкодовуються заподіяні збитки;

- недосконалість сучасних технологій виробництва (відсутність безвідходного виробництва тощо).

4. Суб'єктивні умови. До суб'єктивних умов ми відносимо такі фактори:

- слабка виховна робота з особами, відповідальними за дотримання екологічних нормативів;

- негативне ставлення службових осіб і рядових працівників до дотримання природоохоронного законодавства та спеціальних нормативів;

- необізнаність деяких службових осіб і рядових працівників зі своїми обов'язками у галузі природоохоронного законодавства;

- недоліки в діяльності контролюючих і правоохоронних органів, які своєчасно не виявляють або не реагують на екологічні правопорушення. Ці недоліки пов'язані з некомпетентністю працівників зазначених структур або їх недбалістю ставленням до своїх службових обов'язків;
- корумпованість державних природоохоронних органів.

2.3. Методи профілактики адміністративних правопорушень у сфері навколишнього природного середовища

1. **Економічні.** Використання системи товарно-грошових відносин в процесі профілактики адміністративних правопорушень в сфері охорони навколишнього природного середовища, здійснення цільового фінансування екологічних програм.

2. **Соціально-політичні.** Підвищення суспільно-політичної активності громадян в сфері охорони навколишнього природного середовища, посилення та розвиток профілактичної функції колективів та інших соціальних груп населення.

3. **Соціально-психологічні.** Подолання елементів антисуспільної психології, створення морально-психологічної нетерпимості до правопорушників в сфері в сфері охорони навколишнього природного середовища (принцип громадського осудження їх протиправної поведінки).

4. **Культурно-виховальні.** Підвищення рівня моральної та правової культури громадян, формування в них поваги до соціальних та правових норм в екологічній сфері.

5. **Адміністративно-правові.** Адміністративно-правовими методами є способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу відповідних державних органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції у, у встановлених межах та відповідній формі на по віденку та діяльність підпорядкованих їм органів та громадян у сфері охорони навколишнього природного середовища. Ці методи переважно поділяють на переконання та примус.

В профілактиці адміністративних проступків, враховуючи її соціальну спрямованість, первісним методом є **переконання**: система заходів правового і не правового характеру, які проводяться державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, що виявляється у здійсненні виховних, роз'яснювальних та заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян розуміння необхідності чіткого виконання законів та інших нормативних актів.

2.4. Види профілактики адміністративних правопорушень у сфері навколишнього природного середовища:

1. Загальна профілактика адміністративних правопорушень у сфері навколишнього природного середовища:

Суб'єктами цього виду профілактики виступають:

- органи загальної компетенції: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, інші державні органи;
- спеціалізовані органи державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, інші державні органи будуть такими суб'єктами, коли вони будуть виконувати діяльність цілеспрямовану на профілактику адміністративних проступків, яка не є їх основною це ж стосується і підприємств та установ. Що до громадських організацій, то тут картина складніша. Вони включаються, коли здійснюють діяльність по профілактиці адміністративних проступків, якщо ця діяльність не є їх основною, а також якщо такі організації спеціально створені для такої діяльності (громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону, інститут громадських лісових інспекторів та інші).

Форми загальної профілактики:

- законотворча діяльність та видання підзаконних нормативно-правових актів в галузі охорони навколишнього природного середовища;
- інформаційна та правовиховна робота;
- наукова робота;
- контрольно-наглядова діяльність.

Органи загальної компетенції

Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади і виступає суб'єктом спеціальної профілактики адміністративних проступків в сфері охорони навколишнього природного середовища, коли видає закони, які спрямовані на боротьбу з цим явищем: Закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону», «Про відходи», «Про природно-заповідний фонд України», Водний Кодекс України, Лісовий Кодекс України, Кодекс України «Про надра», Кодекс України про адміністративні правопорушення, «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», «Про державний контроль за використанням та охороною земель» і т. ін.

Президент України в межах своєї компетенції оптимізує мережу органів виконавчої влади сфері охорони навколишнього природного середовища (п. 15 ст. 106 Конституції України), затверджує положення про ці органи також видає укази, які спрямовані на боротьбу із адміністративними правопорушеннями.

Кабінет Міністрів України забезпечує проведення державної політики у сфері охорони природи, екологічної безпеки та природокористування та забезпечує розроблення та виконання державних і міждержавних екологічних програм, наприклад, Державна цільова екологічна програма проведення моніторингу навколишнього природного середовища, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України (НПД) на 2011 - 2015 роки.

Місцева державна адміністрація в галузі використання та охорони земель, природних ресурсів і охорони довкілля:

- розробляє та забезпечує виконання затверджених у встановленому законом порядку програм раціонального використання земель, лісів, підвищення родючості ґрунтів, що перебувають у державній власності;
- розробляє, подає на затвердження відповідної ради та забезпечує виконання регіональних екологічних програм; звітує перед відповідною радою про їх виконання; вносить до відповідних органів пропозиції щодо державних екологічних програм;
- вживає заходів до відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону довкілля підприємствами, установами, організаціями і громадянами;
- вносить пропозиції відповідним органам місцевого самоврядування щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;
- інформує населення про екологічно небезпечні аварії та ситуації, стан довкілля, а також про заходи, що вживаються до його поліпшення;
- вносить пропозиції в установленому законом порядку про зупинення діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності у разі порушення ними законодавства про охорону довкілля та санітарних правил;
- здійснює контроль за використанням відходів з урахуванням їх ресурсної цінності та вимог безпеки для здоров'я людей і навколишнього природного середовища та розглядає справи про адміністративні правопорушення або передає їх матеріали на розгляд інших державних органів у разі порушення законодавства про відходи і т. ін.

Сільські, селищні і міські ради вирішують відповідно до закону питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення, а також про скасування такого дозволу. Також вони приймають рішення про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; вносять

пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом.

Виконавчі органи цих рад виконують повноваження щодо:

- здійснення в установленому порядку державного контролю за дотриманням законодавства, затвердженої містобудівної документації при плануванні та забудові відповідних територій; зупинення у випадках, передбачених законом, будівництва, яке проводиться з порушенням містобудівної документації і проектів окремих об'єктів, а також може заподіяти шкоди навколишньому природному середовищу;
- здійснення контролю за забезпеченням надійності та безпечності будинків і споруд незалежно від форм власності в районах, що зазнають впливу небезпечних природних і техногенних явищ та процесів;
- організації охорони, реставрації та використання пам'яток історії і культури, архітектури та містобудування, палацово-паркових, паркових і садибних комплексів, природних заповідників.

До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

а) власні (самоврядні) повноваження:

- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, вилучення (викупу), а також надання під забудову та для інших потреб земель, що перебувають у власності територіальних громад; визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності за забруднення довкілля та інші екологічні збитки; встановлення платежів за користування комунальними та санітарними мережами відповідних населених пунктів;
- підготовка і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля;
- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом;

б) делеговані повноваження:

- здійснення контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворенням лісів;

- реєстрація суб'єктів права власності на землю; реєстрація права користування землею і договорів на оренду землі; видача документів, що посвідчують право власності і право користування землею;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- погодження питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення;
- вирішення земельних спорів у порядку, встановленому законом;
- вжиття необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону, інформування про них населення, залучення в установленому законом порядку до цих робіт підприємств, установ та організацій, а також населення;
- визначення території для розміщення відходів відповідно до законодавства;
- здійснення контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності у сфері поводження з відходами;
- підготовка висновків щодо надання або вилучення в установленому законом порядку земельних ділянок, що проводиться органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- організація і здійснення землеустрою, погодження проектів землеустрою;
- здійснення контролю за впровадженням заходів, передбачених документацією із землеустрою;
- створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації;
- здійснення контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами вимог у сфері поводження з побутовими та виробничими відходами та розгляд справ про адміністративні правопорушення або передача їх матеріалів на розгляд інших державних органів у разі порушення законодавства про відходи.

Спеціалізовані органи державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища

Відповідно до указу Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 затверджена схема організації та взаємодії центральних органів виконавчої влади. Головним центральним органом виконавчої влади є Міністерство екології та природних ресурсів України. Іншими центральними органами виконавчої влади є:

- Державна служба геології та надр України.
- Державне агентство водних ресурсів України.

- Державне агентство екологічних інвестицій України.
- Державне агентство земельних ресурсів України.
- Державне агентство лісових ресурсів України.
- Державне агентство рибного господарства України.
- Державна архітектурно-будівельна інспекція України.
- Державна екологічна інспекція України.

Центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через відповідних членів Кабінету Міністрів України:

- через Віце-прем'єр-міністра України - Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України:
  - Державна архітектурно-будівельна інспекція України.
- через Міністра аграрної політики та продовольства України:
  - Державне агентство земельних ресурсів України.
  - Державне агентство лісових ресурсів України.
  - Державне агентство рибного господарства України.
- через Міністра екології та природних ресурсів України:
  - Державна служба геології та надр України.
  - Державне агентство водних ресурсів України.
  - Державне агентство екологічних інвестицій України.
  - Державна екологічна інспекція України.

Міністерство екології та природних ресурсів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні і забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та у межах своєї компетенції біологічної, генетичної та радіаційної безпеки, поводження з відходами, пестицидами і агрохімікатами, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

Основними завданнями Міністерства екології та природних ресурсів України є формування та реалізація державної політики у сферах:

- охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції біологічної, генетичної та радіаційної безпеки, поводження з відходами, пестицидами і агрохімікатами, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, відтворення та охорони земель, охорони та використання природно-заповідного фонду, охорони атмосферного повітря, розвитку водного господарства і меліорації земель, геологічного вивчення та раціонального використання надр;

- державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення і охорону природних ресурсів, відтворення та охорону земель, екологічну та у межах своєї компетенції радіаційну безпеку, охорону та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, збереження, здійснення державного геологічного контролю;

- здійснення державної політики у відповідній сфері, сприяє розвитку екологічної освіти та екологічному вихованню населення.

Спеціалізовані органи державного управління виконують наступні загальнопрофілактичні функції: проведення інформаційних та агітаційних заходів, інформування населення про охорону навколишнього природного середовища, видання підзаконних нормативних актів: наказів та розпоряджень, які конкретизують положення Законів України та Постанов Уряду, здійснення моніторингу стану навколишнього природного середовища щодо недопущення його погіршення, узагальнюють практику застосування законодавства з питань, що належать до їх компетенції.

Висновки:

1. Органи законодавчої і виконавчої влади, а також місцевого самоврядування відповідно до закріпленого статусу формують директивні засади екологічної політики країни, визначають правовий статус спеціальних суб'єктів державного управління в цій сфері, створюють державні програми охорони навколишнього природного середовища та контролюють їх виконання.

2. Інформують населення про стан охорони навколишнього природного середовища, здійснюють розвиток екологічної освіти та екологічне виховання громадян.

3. Здійснюють наукові дослідження в галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі й спрямовані на профілактику правопорушень в цій сфері.

4. Органи місцевого самоврядування мають більш детально визначені повноваження щодо охорони навколишнього природного середовища на території відповідної громади, які пов'язані із виконанням загальнодержавних програм в галузі охорон довкілля, інформуванням населення про стан екологічної обстановки, здійсненням контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства на відповідній території, а також координації на відповідній території діяльності спеціально уповноважених державних органів управління з охорони природи.

5. Основними напрямками вдосконалення роботи цих органів мають стати:

- створення відповідної нормативно-правової бази охорони навколишнього природного середовища;

- визначення правового статусу органів державного управління у відповідній сфері;
- інформування населення про стан охорони навколишнього природного середовища;
- проведення правовиховної роботи спрямовані, здебільшого, на подолання об'єктивних причин та умов вчинення адміністративних правопорушень с сфері охорони навколишнього природного середовища, а також на усунення таких суб'єктивних причин вчинення адміністративних правопорушень як правовий нігілізм та низький рівень екологічної культури громадян України.

6. Відповідні заходи мають проводитися постійно, в основному методом переконання та здійснюватися незалежно від фактів вчинення адміністративних правопорушень в сфері охорони навколишнього природного середовища.

2. Спеціальна профілактика адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища

Цей вид профілактики названий «спеціальним» не випадково, адже цією діяльністю займаються суб'єкти, до основних повноважень яких належать попередження та припинення адміністративних проступків, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

До основних суб'єктів спеціальної профілактики адміністративних правопорушень в сфері охорони навколишнього природного середовища можна віднести

- міліцію;
- спеціалізовані органи державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища (про які мова йшла вище);
- природоохоронну прокуратуру;
- громадські інституції.

Вищезазначені органи при здійсненні профілактики адміністративних проступків використовують методи переконання та примусу. Крім того, діяльність цих органів здійснюється на таких рівнях профілактики:

- доделіктна профілактика (її завдання не допустити формування у особи антигромадської спрямованості на вчинення адміністративних проступків та інших правопорушень в сфері охорони навколишнього природного середовища);
- припинення вчинення адміністративного проступку на стадії приготування або замаху;
- профілактичні заходи по факту вчиненого адміністративного проступку (вони, насамперед, пов'язані із призначенням адміністративного стягнення);

- профілактичні заходи після вчинення адміністративного проступку (спрямовані на недопущення та усунення факторів, які сприяли вчиненню попереднього адміністративного проступку).

Слід зазначити, що відповідні державні органи здійснюють не тільки заходи загального, а й індивідуального характеру. Необхідність індивідуальної профілактики зумовлюється цілим рядом явищ. По-перше, в реальній дійсності життя це є негативні фактори, які являються елементами мікросередовища особи, сприяють її переходу на антисоціальні позиції, по-друге наявністю певних недоліків та помилок виховного та контролюючого впливу соціального середовища. Безпосередніми об'єктами індивідуальної профілактики адміністративних правопорушень виступають як конкретні особи так і їх соціальне середовище.

Вищезазначене зумовлює застосування певних заходів індивідуальної профілактики адміністративних проступків в сфері охорони навколишнього природного середовища:

- виявлення осіб, чия поведінка, погляди, мотиви свідчать про можливість вчинення цією особою адміністративного проступку;
- вивчення цих осіб та джерел негативного впливу на них;
- вивчення можливості створення позитивної обстановки для цих осіб з тим, щоб адміністративний проступок не був вчинений;
- виховальний вплив (при необхідності за допомогою заходів примусу) на осіб які здатні вчинити адміністративні проступки;
- всебічний контроль за поведінкою цих осіб та їх образом життя;
- періодичні перевірки ефективності та результатів профілактичних заходів які вже були проведені.

Розглянемо повноваження цих органів на деяких прикладах:

Державна екологічна інспекція України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України. Держекоінспекція України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для забезпечення реалізації державної політики із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів.

Примітка:

Тільки за I квартал 2011 року територіальними органами Держекоінспекції (Державні екологічні інспекції в областях, містах Київ та Севастополь, Державна екологічна інспекція з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря, Державна екологічна інспекція Азовського моря, Державна Азово-Чорноморська екологічна інспекція) та Республіканським комітетом АР Крим з

охорони навколишнього природного середовища проведено понад 21 тис. перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства суб'єктами господарювання, у тому числі 103 перевірки об'єктів, що входять до «Переліку об'єктів, які є найбільшими забруднювачами довкілля в Україні».

За порушення вимог природоохоронного законодавства складено 21801 протокол про адміністративні правопорушення, у т.ч. згідно з чинним законодавством передано для розгляду до судових органів 885 протоколів.

До адміністративної відповідальності у вигляді штрафів за звітний період притягнуто 20361 особу.

На порушників природоохоронного законодавства за звітний період накладено штрафів на загальну суму 4 млн. 208 тис. грн., з яких стягнуто 3,521 млн. гривень.

Загальна сума розрахованих збитків за порушення вимог природоохоронного законодавства становить майже 562 млн. гривень.

До правоохоронних органів передано 328 матеріалів, за результатами розгляду яких уже порушено 41 кримінальну справу.

З метою відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства, за 1 квартал 2011 року відповідачам пред'явлено 1722 претензії та позови на загальну суму 263 млн. 203 тис. грн., з яких відшкодовано 23 млн. 397 тис. гривень.

З метою припинення негативного впливу на навколишнє природне середовище у процесі здійснення виробничої діяльності, у 624 випадках обмежувалася та призупинялася (до усунення виявлених недоліків та порушень) діяльність суб'єктів господарювання.

Діяльність державної екологічної інспекції та її посадових осіб щодо спеціальної профілактики знаходить свій вираз у поєднанні методів переконання та примусу щодо порушників норм в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Так працівники державної екологічної інспекції проводять індивідуальні профілактичні бесіди з порушниками екологічного законодавства, відвідують підприємства освітні заклади з метою роз'яснення необхідності дотримання екологічного законодавства, заохочують представників громадськості (громадських інспекторів з охорони довкілля) за сумлінне виконання посадових обов'язків, разом із зацікавленими суб'єктами управління проводять наукові та освітні семінари, конференції інші заходи щодо розповсюдження позитивного досвіду профілактики адміністративних правопорушень в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Застосування заходів адміністративного примусу працівниками державної екологічної інспекції також має профілактичний вплив на загальну деліктологічну ситуацію в цій галузі, адже і адміністративно-запобіжні заходи і заходи адміністративного припинення і адміністративної відповідальності переслідують наступні цілі:

- недопущення вчинення адміністративних правопорушень у галузі охорони навколишнього природного середовища;
- припинення порушень адміністративно-правових норм, що регулюють суспільні відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища;
- створення умов для подальшого притягнення винних до адміністративної відповідальності;
- усунення шкідливих наслідків правопорушення;
- відновлення попереднього, правомірного стану до його вчинення.
- Держекоінспекція України для виконання покладених на неї завдань має право:
  - одержувати інформацію, документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб;
  - проводити перевірки з питань, що належать до її компетенції, видавати за їх результатами обов'язкові для виконання приписи, розпорядження;
  - зупиняти транспортні (в тому числі плавучі) засоби та проводити їх огляд, огляд знарядь добування об'єктів рослинного та тваринного світу (в тому числі водних живих ресурсів) в місцях їх добування, зберігання, перероблення та реалізації;
  - оглядати в пунктах пропуску через державний кордон, на митницях призначення та відправлення всі види автомобільних транспортних засобів у порядку, визначеному законодавством, з метою виявлення екологічно небезпечних і заборонених до вивезення з України та ввезення в Україну вантажів;
  - перевіряти документи на право спеціального використання природних ресурсів (дозволи, ліцензії, сертифікати, висновки, рішення, ліміти, квоти, погодження, свідоцтва);
  - виконувати відбір проб та інструментально-лабораторні вимірювання показників складу і властивостей викидів стаціонарних та пересувних джерел забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, баластних, зворотних, поверхневих та морських, вимірювання показників складу та властивостей підземних вод у пробах із спостережувальних свердловин на об'єктах, що обстежуються, та вимірювання екологічних показників нафтопродуктів (бензину автомобільного та дизельного палива), які реалізуються шляхом оптової та роздрібної торгівлі суб'єктами господарювання;
  - здійснювати відповідно до законодавства фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання та розкриття порушень вимог законодавства про охорону, використання та відтворення тваринного світу;
  - вилучати в установленому порядку в осіб знаряддя добування об'єктів тваринного світу (в тому числі водних живих ресурсів), транспортні (в тому числі плавучі) засоби, обладнання та предмети, що є знаряддям добування об'єктів

тваринного світу (в тому числі водних живих ресурсів), незаконно добуті природні ресурси і продукцію, що з них вироблена, а також відповідні документи (ліцензії, дозволи тощо);

- розраховувати розмір збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, та пред'являти претензії;

- викликати громадян для одержання усних та письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними вимог законодавства про охорону, використання та відтворення тваринного світу;

- доставляти осіб, які вчинили порушення вимог законодавства про охорону, використання та відтворення тваринного світу, до органів внутрішніх справ, Державної прикордонної служби України або виконавчих органів місцевих рад, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення правопорушення;

- приймати рішення про обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів незалежно від їх підпорядкування та форми власності, якщо їх експлуатація здійснюється з порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, вимог дозволів на використання природних ресурсів, з перевищенням нормативів гранично допустимих викидів впливу фізичних та біологічних факторів і лімітів скидів забруднюючих речовин, за винятком суб'єктів підприємницької діяльності (інвесторів), що провадять свою діяльність відповідно до законодавства про угоди щодо розподілу продукції;

- опломбовувати приміщення, устаткування, апаратуру підприємств, установ, організацій та об'єктів, стосовно яких було прийняте в установленому порядку рішення про обмеження чи тимчасове зупинення їх діяльності;

- приймати рішення про відновлення діяльності підприємств, установ і організацій та експлуатацію об'єктів, стосовно яких було прийняте в установленому порядку рішення про обмеження чи тимчасове зупинення їх діяльності, після усунення всіх виявлених порушень;

- складати протоколи про адміністративні правопорушення та розглядати справи про адміністративні правопорушення, накладає адміністративні стягнення у випадках, передбачених законом;

- здійснювати заходи щодо запобігання корупції і контролювати їх здійсненням в апараті Держекоінспекції України, її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління.

Аналогічні функції має Державна служба геології та надр України, яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Природоохоронна прокуратура. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» систему органів прокуратури становлять: Генеральна прокуратура України, прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (на правах обласних), міські, районні, міжрайонні, інші прирівняні до них прокуратури, а також військові прокуратури.

В галузі охорони навколишнього природного середовища в структурі кожної області створені міжрайонні природоохоронні прокуратури. Природоохоронна прокуратура здійснює нагляд за дотриманням і правильним застосуванням законів про охорону природи органами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від їх відомчої приналежності, розслідує кримінальні справи про порушення природоохоронного законодавства, забезпечує підтримку державного звинувачення в судах по цих справах, виконують інші функції.

Згідно зі ст. 20 Закону України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 повноваження природоохоронної прокуратури полягають у наступному:

- отримувати доступ до приміщень і документації підприємств і підприємців;
- вимагати для перевірки рішення, розпорядження, інструкції, накази та інші акти, що підтверджують стан законності і прийоми її забезпечення;
- вимагати від Державних органів проведення перевірок;
- вимагати усних або письмових пояснень від посадових осіб підприємств і організацій, а також від підприємців;
- при виявленні порушень порушувати кримінальні справи, дисциплінарні та адміністративні провадження;
- давати припис щодо усунення очевидних порушень;
- вносити пропозиції щодо дотримання умов законності;
- звертатися до суду для відновлення порушених прав;
- зупиняти дію нормативних актів, які суперечать закону.

У зв'язку з цим, права природоохоронної прокуратури обмежені наданням правового документа у вигляді протесту (ст. 21 ЗУ «Про прокуратуру») на акт, що суперечить закону, у такому ж порядку приноситься протест на незаконні рішення чи дії посадової особи, розпорядження (ст. 22 ЗУ «Про прокуратуру») - письмовий документ, який виноситься за умов очевидного порушення законодавства, подання прокурора (ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру») - письмову вимогу про усунення правопорушення, його причин, постанова прокурора (ст. 24 ЗУ «Про прокуратуру») - документ, що виноситься для порушення дисциплінарного, адміністративного, кримінального судочинства.

Тобто профілактична роль прокуратури виявляється у припиненні порушень природоохоронного законодавства, виявлення причин та умов вчинення правопорушень в сфері охорони навколишнього середовища, порушення провадження в справах про адміністративні правопорушення,

проведення роз'яснювальної роботи з порушниками природоохоронного законодавства тощо.

Розділ III.

Діяльність громадських формувань щодо профілактики та припинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища

У здійсненні профілактики адміністративних правопорушень широку участь приймає громадськість - громадські інспектори з охорони довкілля, громадські інспектори рибоохорони, громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону, громадські мисливські інспектори, які мають право:

- роз'яснювати громадянам вимоги природоохоронного законодавства та їх екологічні права;
- проводити профілактичні бесіди з порушниками законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- брати участь у проведенні громадської екологічної експертизи;
- брати участь у проведенні перевірок додержання підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та громадянами вимог природоохоронного законодавства;
- складати протоколи про адміністративні правопорушення при виявленні порушень природоохоронного законодавства;
- доставляти осіб, які вчинили адміністративні правопорушення;
- перевіряти відповідні документи у осіб на право використання об'єктів тваринного світу, зупиняти транспортні (у тому числі плавучі) засоби та проводити огляд речей, транспортних (у тому числі плавучих) засобів, знарядь полювання і рибальства, добутої продукції та інших предметів тощо.

Порівняльна таблиця № 2 «Діяльність громадських інспекторів у галузі охорони навколишнього природного середовища»

Види громадських інспекторів (громадських формувань) закріплених чинним КУпАП				
Вид громадського інспектора	Яким чином затверджений статус щодо здійснення громадського контролю щодо охорони навколишнього природного середовища	Нормативний акт, яким регулюється діяльність	Мають відповідно до чинного КУпАП складати протоколи за статтями	Примітки
Громадські інспектори з охорони довкілля	Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють громадські інспектори з охорони довкілля	п. 1.2. Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27.02.2002 №	статті 65-66, 70, 76 - 77-1, 78, 82, стаття 89 (щодо диких тварин), статті 91-4, 153);	

Громадський лісовий інспектор	Статус не закріплено	88). Положення не існує	статті 63, 64-70, 73, 76, 77;	
Громадський інспектор з контролю за використанням та охороною земель	Громадський контроль за використанням та охороною земель здійснюється громадськими інспекторами, які призначаються відповідними органами місцевого самоврядування і діють на підставі положення, затвердженого центральним органом виконавчої влади по земельних ресурсах.	Земельний кодекс України (стаття 190)	статті 52 - 53-1, 53-3, 53-4;	Окремого положення не має
Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону	Основними завданнями громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону є: 2. надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам; 3. ведення індивідуально-профілактичної роботи з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень і злочинів; 4. надання допомоги у боротьбі із порушеннями у сфері благоустрою території міст, інших населених пунктів, у сферах охорони природи і пам'яток історії та культури.	Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22.06.2000	статті 65, 66, 70, 73, 77, 82, 89, 90-1, 152 153	
Інші види громадських інспекторів, що закріплені в чинних нормативних актах				
Вид галузі	Яким чином затверджений статус щодо здійснення громадського контролю у цій галузі	Нормативний акт, яким регулюється діяльність	Мають відповідно до чинного КУпАП складати протоколи за статтями	Примітки

Водне господарство	Громадський контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища	Водний кодекс України (ст.. 20) п. 1.2. Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27.02.2002 № 88).	В КУпАП повноваження цих інспекторів по складанню протоколів за ст. 59 та 60 КУпАП прямо не визначено	Громадські інспектори охорони навколишнього природного середовища перейменовані у Громадські інспектори з охорони довкілля відповідно до Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля від 27.02.2002 р.
Мисливське господарство	Громадський контроль за полюванням здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища та Громадськими мисливськими інспекторами.	Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 (ст. 38) п. 1.2. Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27.02.2002 № 88). Положення про громадських мисливських інспекторів (Наказ Держкомлісгоспу України від 01.03.2002 № 27)	В КУпАП повноваження мисливських інспекторів по складанню протоколів за ст. 85 та ін. КУпАП прямо не визначено	Громадські інспектори охорони навколишнього природного середовища перейменовані у Громадські інспектори з охорони довкілля відповідно до Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля від 27.02.2002 р.
Рибне господарство	Громадський контроль у галузі охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства здійснюють громадські інспектори рибоохорони	Положення про громадських інспекторів рибоохорони (Наказ Міністерства аграрної політики України від 09.10.2002 № 324)	В КУпАП повноваження мисливських інспекторів по складанню протоколів за ст. 85, 85-1 та ін. прямо КУпАП не визначено	
Лісове господарство	Громадський контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища	Стаття 95 Лісового кодексу України п. 1.2. Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27.02.2002 № 88).	статті 63, 64-70, 73, 76, 77;	Громадські інспектори охорони навколишнього природного середовища перейменовані у Громадські

				інспектори з охорони довкілля відповідно до Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля від 27.02.2002 р.
--	--	--	--	--

Примітки до порівняльної таблиці № 2:

1. Найбільша кількість проблем виникає в питаннях статусу громадських інспекторів в галузі лісового господарства, їх повноважень і залежності від відповідного органу влади.

Комплексний аналіз нормативних актів не дає чіткого розуміння, які інспектори уповноважені здійснювати громадський контроль. Наприклад, стаття 95 Лісового кодексу України передбачає, що такий контроль за охороною лісів здійснюється громадськими інспекторами з охорони навколишнього природного середовища. Кодекс України про адміністративні правопорушення (пункт 4 частини 2 статті 255), у свою чергу, веде мову про громадських лісових інспекторів.

Хоча пункт 7 частини 2 статті 255 КУпАП передбачає існування громадських інспекторів з охорони довкілля і саме про них ухвалений Наказ Міністерства екології та природних ресурсів «Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля» від 2002 року. Але, інспектори з охорони довкілля уповноважені виявляти лише два види правопорушень у сфері лісового господарства – передбачені статтею 65-1 – «Знищення або пошкодження пожегозахисних лісових смуг та захисних лісових насаджень» і статтею 77 – «Порушення вимог пожежної безпеки в лісах» КУпАП.

Отже, положення КУпАП про громадських лісових інспекторів виявляється «мертвим», незважаючи на встановлення для них значно ширшої компетенції. Також громадським інспекторам надані широкі втручальні повноваження, але вони жодним чином не деталізовані на рівні закону.

Йдеться про можливості: брати участь у проведенні перевірок дотримання підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та громадянами вимог природоохоронного законодавства, норм екологічної безпеки, охорони, раціонального використання та відтворення природних ресурсів; проводити рейди та перевірки та складати акти перевірок; складати протоколи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення; доставляти осіб, які вчинили порушення природоохоронного законодавства, до органів місцевого самоврядування, органів

внутрішніх справ; зупиняти транспортні (у тому числі плавучі) засоби та проводити огляд речей, транспортних (у тому числі плавучих) засобів, знарядь полювання і рибальства, добутої продукції та інших предметів тощо.

2. Схожа ситуація сталася із іншими громадськими інспекторами. Наприклад, в чинному КУпАП прямо не встановлені повноваження громадських інспекторів рибоохорони щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення.

Однак, у Положенні про громадських інспекторів рибоохорони (ст. 5) наголошується, що ці інспектори мають складати протоколи або брати участь у складанні протоколів про правопорушення відповідно до вимог Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Відповідно до ст. 255 КУпАП, уповноважені особи органів рибоохорони мають право складати протоколи за наступними статтями: частини четверта і п'ята статті 85, статті 85-1, 88-1, 90, стаття 164 - в частині порушення порядку провадження господарської діяльності, пов'язаної з добуванням і використанням риби та інших водних живих ресурсів.

Крім того, у справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до відання органів, зазначених у статтях 222 - 244-18 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи цих органів. Громадські інспектори не є посадовими особами цих органів (адже йдеться виключно про державних службовців). Оскільки вони, а взагалі й усі громадські інспектори виконують свої обов'язки без звільнення від основної роботи та додаткової оплати праці.

Органи рибоохорони, відповідно до ст. 240 КУпАП, розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів, передбачені статтею 50, частиною третьою статті 85, статтями 86-1, 91-2 і 188-5 КУпАП.

Від імені органів рибоохорони розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі рибного господарства та його заступники, начальники басейнових управлінь по охороні, відтворенню рибних ресурсів і регулюванню рибальства та їх заступники, начальники відділів рибоохорони зазначених басейнових управлінь, начальники державних інспекцій рибоохорони, старші державні інспектори та державні інспектори рибоохорони.

Тобто право складати протоколи про адміністративні правопорушення мають особи вказані у ст. 240 КУпАП та «уповноважені особи» вказані у ст. 255. Зі змісту Положення про громадських інспекторів рибоохорони та КУпАП напевно можна зробити висновок, що ці громадські інспектори і є уповноваженими особами. Але ж чомусь в КУпАП право складати протоколи на законодавчому рівні їм не надано, на відміну від громадських інспекторів з охорони довкілля.

Подібне можна знайти і в діяльності громадських мисливських інспекторів. Однак там ситуація краща, оскільки КУпАП визначив додаткових суб'єктів складання протоколів в цій галузі громадських інспекторів з охорони довкілля. А мисливські інспектори як суб'єкти складання протоколів не визначені. До того ж у відповідні відомчі накази не внесені зміни щодо перейменування громадських інспекторів охорони навколишнього природного середовища у громадських інспекторів з охорони довкілля.

Розділ IV.

Організація діяльності ОВС (міліції) щодо профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища

Охорона навколишнього природного середовища здійснюється зусиллями органів державної влади і управління, природоохоронними, правоохоронними органами і громадськістю. Велику і багатопланову роботу щодо охорони навколишнього природного середовища проводять органи внутрішніх справ (міліція).

Перш за все, природоохоронні дії органів міліції тісно пов'язані з виконанням ними свого основного завдання - охорони права власності від злочинних посягань та інших правопорушень. Охороняючи право державної власності на землю, води, ліси, атмосферне повітря, тваринний світ і надра, працівники міліції попереджують їх псування, забруднення, пошкодження, знищення, нераціональне використання.

Широке коло природоохоронних заходів тісно пов'язане з виконанням ряду інших обов'язків, покладених на міліцію чинним законодавством. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про міліцію» вона зобов'язана (з урахуванням тематики дослідження):

- приймати і реєструвати заяви й повідомлення адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища, своєчасно приймати по них рішення;
- припиняти адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища і здійснювати провадження у справах про них;
- виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення;
- брати участь у правовому вихованні населення у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- запобігати забрудненню повітря, водойм транспортними засобами та сільськогосподарською технікою;

- здійснювати контроль за утриманням у належному технічному стані та чистоті доріг, вулиць, майданів;
- давати відповідно до законодавства дозвіл на придбання, зберігання, носіння і перевезення зброї, боєприпасів (щодо мисливців);
- повідомляти відповідним державним органам і громадським об'єднанням про аварії, пожежі, катастрофи, стихійне лихо та інші надзвичайні події, вживати невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків, врятування людей і подання їм допомоги, охорони майна, що залишилось без нагляду;
- контролювати утримання в належній чистоті вулиць, прибудинкових територій і дворів у містах та інших населених пунктах;
- повідомляти з метою профілактичного впливу державним органам, громадським об'єднанням, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи про факти вчинення нею адміністративного правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Міліція має повноваження щодо проведення спеціальної профілактики адміністративних правопорушень в галузі охорони навколишнього природного середовища, яка складається із загальної спеціальної профілактики та індивідуальної профілактики, причому для здійснення цих видів профілактики міліція використовує методи переконання та примусу.

Переконання – це система заходів правового й неправового характеру, які проводять державні та громадські органи, що виявляється в здійсненні виховних, роз'яснювальних і заохочувальних методів, спрямованих на формування в громадян розуміння необхідності чіткого виконання законів та інших правових актів.

Основними формами переконання, які застосовують у державному управлінні, є: організація державних і громадських заходів, спрямованих на розв'язання конкретних завдань (облік, контроль, прийняття необхідних документів, проведення семінарів, зборів тощо); виховання (економічне, правове, моральне та ін.), особистий приклад; роз'яснення завдань державного управління (усне чи через засоби масової інформації); інструктаж осіб підпорядкованого апарату й громадськості з питань найдієвішого виконання поставлених завдань; заохочення (моральне — подяка, нагородження почесним знаком, присвоєння почесного звання тощо, матеріальне — грошові премії, путівки окремим особам або групі осіб); критика роботи й поведінки окремих осіб.

Значна частина профілактичної діяльності міліції має фактичний характер, тобто безпосередньо спрямована на запобігання правопорушенням. До таких заходів можна віднести наступні:

- роз'яснення положень адміністративного законодавства окремим особам, щодо недопустимості протиправної поведінки в галузі охорони навколишнього природного середовища (профілактичні бесіди);

- формування у громадян України звички громадського осудження протиправної поведінки (вчинення адміністративного проступку), розповсюдження через ЗМІ інформації про права та обов'язки громадян в галузі охорони навколишнього природного середовища;

- правове виховання громадян за місцем роботи, молоді у навчальних закладах. На цьому етапі можна проводити практичні заняття, ознайомчі лекції по застосуванню адміністративного законодавства із залученням як працівників міліції, так і представників влади та громадських організацій.

Ці заходи слід застосовувати в комплексі із заходами примусу та іншими засобами впливу.

Найбільш розповсюджені попереджувальні заходи, які застосовуються міліцією щодо адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища:

- організація рейдів, патрулювання, виставлення постів, пікетів, проведення обходів тощо;

- адміністративний нагляд міліції за додержанням правил полювання і рибальства, правил охорони зелених насаджень у містах та інших населених пунктах, правил благоустрою;

- адміністративний нагляд міліції за додержанням правил охорони атмосферного повітря від забруднення транспортними засобами;

- внесення відповідним державним органам, громадським об'єднанням або службовим особам, підприємствам, установам, організаціям обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Якщо розглядати заходи припинення адміністративних правопорушень, які розглядаються міліцією, то можна виділити наступні:

- вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього середовища, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення;

- затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, для складання протоколу або розгляду справи по суті, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці;

- проводити огляд осіб, речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'ю;

- провадити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- відповідно до своєї компетенції тимчасово обмежувати або забороняти доступ громадян на окремі ділянки місцевості чи об'єкти з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей;
- зупиняти транспортні засоби в разі порушення правил дорожнього руху, наявних ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або забруднення ним навколишнього середовища;
- забороняти проведення ремонтно-будівельних робіт та здійснення інших заходів на автомобільних дорогах, вулицях і залізничних переїздах, у разі їх загрози навколишньому природному середовищу, громадській безпеці тощо;
- анулювати дозволи на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, видані громадянам (особливо це стосується порушення правил полювання).

Крім того, ОВС мають право накладати адміністративні стягнення за адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80 та 81 КУпАП (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів).

Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні охорони навколишнього середовища також полягає в тому, що **вони надають допомогу** іншим державним органам у здійсненні ними заходів щодо охорони природи. Перш за все, йдеться щодо органів міністерства екології та природних ресурсів, державних агентств лісового, водного і рибного господарства. Органи внутрішніх справ подають відповідним органам допомогу в реалізації заходів щодо охорони і захисту від забруднення водойм, ґрунтів, атмосферного повітря, пошкодження лісів, порушення правил рибальства, полювання.

Тому дуже важливою умовою профілактики екологічних правопорушень є **взаємодія** з іншими державними органами із забезпечення екологічної безпеки: з територіальними органами Державної екологічної інспекції та іншими природоохоронними органами у галузі охорони навколишнього середовища, браконьєрства, порушення правил полювання та рибальства, нагляду за технічним станом автотранспорту; відносини міліції з інспекторами з полювання або рибної ловлі, працівниками лісової охорони та іншими підрозділами природоохоронних органів з охорони навколишнього природного середовища, які повинні забезпечувати можливість отримання необхідної інформації про стан її охорони у стислий термін.

Крім того, ефективність профілактичних заходів досягається не тільки завдяки їх поєднанню з іншими заходами впливу, а й за допомогою налагодженої діяльності різних органів виконавчої влади у сфері екології (поряд із підрозділами міліції громадської безпеки широке коло природоохоронних завдань виконують й

інші служби міліції територіальних органів внутрішніх справ, наприклад, служби з питань боротьби з економічними злочинами).

Підрозділам міліції належить особлива роль у профілактиці правопорушень під час охорони гідротехнічних споруд водозабірних та водоспускових споруд, водосховищ із великим запасом води. Водні об'єкти передаються під охорону підрозділам позавідомчої охорони міліції через їх особливе цільове призначення постачання питної води населенню. Таким чином, охорона у даному випадку здійснює профілактичну функцію, пов'язану із забезпеченням санітарно-гігієнічної безпеки населення.

Як вже зазначалося, органи внутрішніх справ застосовують засоби патрулювання, у тому числі спільно з членами садівницьких, городницьких товариств, виставленням мобільних міліцейських груп з метою збереження територій та об'єктів історико-культурної та природної спадщини.

Таким чином, значна роль органів внутрішніх справ у профілактиці екологічних правопорушень обумовлює необхідність урегулювання порядку взаємодії підрозділів органів внутрішніх справ з іншими екологічними правоохоронними організаціями, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Екологічна профілактика повинна доповнювати економічну профілактику правопорушень та сприяти утвердженню противитратного механізму господарювання, розвивати економічні стимули бажаної для суспільства поведінки суб'єктів господарювання.

Порівняльна таблиця № 3 «Повноваження ОВС щодо провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища»

Стаття КУпАП	Органи, уповноважені складати протоколи про адміністративне правопорушення	Органи, уповноважені розглядати справи про відповідне адміністративне правопорушення
Стаття 59. Порушення правил охорони водних ресурсів	Посадові особи органів внутрішніх справ (частина перша статті 59 (про правопорушення, вчинені в межах санітарних зон, джерел водопостачання))	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства (за винятком випадків забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод) Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр (у випадках забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод) Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України
Стаття 61. Пошкодження	Посадові особи органів внутрішніх справ (частина	Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства

<p>водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації</p> <p>Стаття 75. Знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах</p> <p>Стаття 76. Знищення корисної для лісу фауни</p>	<p>перша статті 61 (щодо пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв),</p> <p>Посадові особи органів внутрішніх справ</p> <p>Громадський лісовий інспектор</p> <p>Громадський інспектор з охорони довкілля</p> <p>Посадові особи органів внутрішніх справ</p>	<p>(за винятком випадків забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі геології та використання надр (у випадках забруднення та вичерпання підземних вод або порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричинило забруднення цих вод)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p> <p>Органи лісового господарства</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 77-1. Самовільне випалювання рослинності або її залишків</p>	<p>Громадський інспектор з охорони довкілля</p> <p>Посадові особи органів внутрішніх справ</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 80. Випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах</p>	<p>Прямо в КУПАП не визначено</p>	<p>ОВС (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p>
<p>Стаття 81. Експлуатація автотранспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах</p> <p>Стаття 85-1.</p>	<p>Прямо в КУПАП не визначено</p> <p>Уповноважені особи органів</p>	<p>ОВС (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів)</p> <p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України</p> <p>Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди</p>

<p>Виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу</p> <p>Стаття 89. Жорстоке поводження з тваринами</p> <p>Стаття 152. Порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів</p>	<p>рибоохорони</p> <p>Уповноважені органів мисливського господарства</p> <p>Посадові особи органів внутрішніх справ частина 1 ст. 85-1</p> <p>Посадові особи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі екології та природних ресурсів</p> <p>Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону</p> <p>Громадський інспектор з охорони довкілля (щодо диких тварин)</p> <p>Посадові особи органів внутрішніх справ</p> <p>Уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ</p> <p>Член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону</p> <p>Посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад</p>	<p>Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів України (щодо диких тварин)</p> <p>Адміністративні комісії</p> <p>Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад</p>
---	---	--

Порівняльна таблиця № 4 «Повноваження ОВС щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища»

Повноваження ОВС	Статті КУпАП	Суб'єкти процесуальних дій
Мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення	59, 61, 75, 76, 77-1, ч. 1 ст. 85-1, 89, 152	Посадові особи органів внутрішніх справ (ст. 255 КУпАП)
Мають право	80, 81	Начальник або заступник начальника відділення (відділу,

розглядати справи про адміністративні правопорушення		управління, департаменту), командир або заступник командира окремого підрозділу Державтоінспекції Міністерства внутрішніх справ України, начальник відділу внутрішніх справ або особа, яка виконує його обов'язки (ст. 22 КУпАП)
--	--	--

Примітки до порівняльних таблиць № 3 та 4

Проблемні питання, що виникають при вчиненні адміністративних правопорушень, передбачених статтями 80 та 81 КУпАП

У більшості європейських країн контроль екологічних параметрів автомобілів здійснюється при проходженні техоглядів, з обов'язковою сплатою екологічного платежу (збору) всіма власниками автомашин. У країнах ЄС у ході експлуатації автомобілі проходять екологічний огляд, із видачею зеленої наліпки (талона, марки) на спеціально атестованих пунктах, станціях техобслуговування, майстернях тощо. Дорожня поліція безпосередньо на шляхах екологічного контролю не проводить, але перевіряє наявність екологічного огляду. У разі відсутності «зеленої наліпки» і невідповідності екологічним нормам - штраф і платний екологічний огляд. При цьому жорстко контролюється робота пунктів з екологічного огляду.

Відповідно до вимог ст. 56 Закону України «Про охорону навколишнього середовища», виробництво і експлуатація транспортних та інших пересувних засобів та установок, у викидах та скидах яких вміст забруднюючих речовин перевищує встановлені нормативи, не допускається.

Стаття 11 Закону України «Про міліцію» дозволяє зупиняти транспортні засоби в разі наявних ознак, що свідчать про технічну несправність транспорту або забруднення ним навколишнього середовища.

22 квітня 2009 року Постановою Кабінету міністрів України № 395 були внесені зміни до п.2.4 Правил дорожнього руху і він був викладений в наступній редакції: «2.4. На вимогу працівника міліції водій повинен зупинитися з дотриманням вимог цих Правил, а також: б) дати можливість перевірити номери агрегатів і комплектність транспортного засобу».

Тобто, було вилучено слово «технічний стан». Отже, за задумом КМУ водій, пройшовши технічний огляд, не повинен був до наступного техогляду доводити співробітнику ДАІ про справність свого автомобіля.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 р. № 606 «Про затвердження Порядку проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів» основними завданнями техогляду є: проведення перевірки відповідності конструкції, обладнання та технічного стану засобів **вимогам законодавства у сфері безпеки дорожнього руху та екологічної безпеки.**

Перевірка технічного стану засобу є процесом установлення відповідності технічних, екологічних характеристик, характеристик енергозбереження, безпечності конструкції та технічного стану засобу вимогам законодавства у сфері безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього природного середовища.

Перевірка технічного стану засобу проводиться суб'єктами господарювання у пункті технічного контролю незалежно від місця його реєстрації відповідним підрозділом Державтоінспекції.

Суб'єкт господарювання - юридична або фізична особа - підприємець, уповноважена в установленому порядку на проведення перевірки технічного стану засобу під час техогляду та внесена до реєстру Державтоінспекції.

Звідси можна зробити висновок, що перевірка автотранспорту на відповідність вимогам екологічної безпеки має проводитися при техогляді автомобіля.

Проте, відповідно до Указу Президента України від 13 квітня 2011 року № 454/2011 «Про затвердження положення про державну екологічну інспекцію» Держекоінспекція України для виконання покладених на неї завдань має право:

3. зупиняти транспортні (в тому числі плавучі) засоби та проводити їх огляд, огляд знарядь добування об'єктів рослинного та тваринного світу (в тому числі водних живих ресурсів) в місцях їх добування, зберігання, перероблення та реалізації;

4. виконувати відбір проб та інструментально-лабораторні вимірювання показників складу і властивостей викидів стаціонарних та **пересувних джерел забруднення атмосферного повітря.**

Навіщо ж Держекоінспекції надані наступні права? Адже наявність відповідності автомобіля нормам екологічної безпеки вже встановлюється при техогляді відповідно до порядку його проведення?

Тоді треба, за такою ж логікою, внести зміни щодо прав співробітників ДАІ щодо зупинки транспортного засобу та направлення його на додатковий технічний огляд.

До того ж, пунктом 2.4 Постанови КМУ № 110/73 від 15 березня 2002 року «Про затвердження розмірів плати за надання послуг територіальними органами Міністерства» визначено, що за Проведення вимірів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах пересувних джерел та рівня димності в залежності від обсягів та складності за один вимір потрібно заплатити від 20 до 85 грн.

А постановою КМУ № 1430 від 26 жовтня 2001 року № «Про затвердження переліку платних послуг екологічного характеру, які можуть надаватися територіальними органами Міністерства екології та природних ресурсів» сказано, що зазначені послуги надаються виключно за письмовим зверненням юридичних і фізичних осіб.

Тобто фактично перевірка повинна проводитися за добровільною згодою на неї власником автомобіля, а не у примусовому порядку.

Наказом Мінекоресурсів № 46 від 30.01.2002 «Про затвердження Порядку надання платних послуг екологічного характеру територіальними органами Міністерства екології та природних ресурсів України» зазначено, що платні послуги екологічного характеру надаються згідно з договором, який укладається сторонами.

Якщо вартість послуг не перевищує 50 грн., то послуги надаються без укладення договору за письмовим зверненням юридичних та фізичних осіб. Облік наданих послуг здійснюється у Журналі обліку наданих платних послуг екологічного характеру, сторінки якого повинні бути пронумеровані, журнал прошнурований, скріплений печаткою та підписом керівника територіального органу. Для проведення оплати вартості послуг бухгалтерія відповідного територіального органу Мінекоресурсів виписує замовнику рахунок-фактуру.

Робота з надання платних послуг екологічного характеру вважається виконаною після підписання обома сторонами акта про її виконання. Якщо послуги надаються без укладення договору за письмовим зверненням юридичних та фізичних осіб, то відмітка про виконання роботи з надання платних послуг здійснюється у Журналі обліку наданих платних послуг екологічного характеру уповноваженою особою замовника послуг.

Щодо відповідальності за ст. 80 КУпАП «Випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах», то тут мова мабуть йде про контрольні функції Держекоінспекції щодо суб'єктів господарювання які уповноважені в установленому порядку на проведення перевірки технічного стану засобу під час техогляду та внесена до реєстру Державтоінспекції.

Адже здійснювати перевірки пересувних засобів при наявності відповідного талону про проходження технічного огляду потрібно здійснювати на добровільних засадах. До того ж законодавством порядок такого контролю не врегульований. Виходячи з логічних міркувань треба здійснювати відбір одразу після позитивного висновку технічного огляду на території (або біля неї) відповідного суб'єкта господарювання.

Аналіз відповідних нормативних актів дає нам змогу зробити наступні висновки:

- перевірка автомобілів на перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах повинна проводитися при техогляді, а не тоді, коли заманеться;
- законодавством не визначено за якими критеріями працівник ДАІ визначає можливість перевищення допустимої норми вмісту забруднюючих речовин? Фактично, в даних реаліях любий автомобіль можна зупинити для перевірки;

- інколи власника автомобіля заставляють підписувати договір перевірки авто, хоча за законодавством ця перевірка проводиться в добровільному порядку. Чому?

Висновки до підрозділу:

1. Робота органів внутрішніх справ (міліції) щодо профілактики адміністративних правопорушень поділяється на загальну та індивідуальну.

2. Індивідуальна профілактична робота – це комплекс заходів щодо конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліках в органах внутрішніх справ, з метою попередження вчинення ними злочинів та інших правопорушень. До таких профілактичних заходів відносяться індивідуальні бесіди з порушниками, виявлення та усунення причин та умов конкретного адміністративного правопорушення, здійснення впливу на мікро- та макросередовище особи з метою коригування його подальшої поведінки. До індивідуальних заходів, які забезпечують усунення причин та умов адміністративних правопорушень та забезпечують профілактичний вплив загального та індивідуального характеру є застосування заходів адміністративного припинення, адміністративної відповідальності.

3. Загальна профілактична робота – це комплекс заходів, спрямованих на виявлення причин та умов, які призводять до скоєння адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, їх усунення в межах своєї компетенції. До таких заходів відносяться:

- нормативна робота (видання відомчих наказів та розпоряджень, проведення роботи щодо підготовки законопроектів у сфері охорони навколишнього природного середовища);
- проведення профілактично-роз'яснювальної роботи серед громадян;
- здійснення інформаційних та агітаційних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- здійснення патрулювання та відвідування установ, організацій, підприємств;
- внесення пропозиції до місцевих органів влади щодо усунення причин та умов, які призводять до вчинення адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- інформування місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування про недоліки в організації роботи громадських формувань з профілактики правопорушень;
- взаємодія з органами державної влади та органами місцевого самоврядування з питань профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища (обмін інформацією, спільні інформаційні заходи, спільне патрулювання, здійснення спільних контрольних

заходів, здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення тощо);

- заохочення членів громадських формувань з охорони громадського порядку у встановленому законодавством порядку;
- здійснення контрольних заходів щодо здійснення експлуатації транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах;
- здійснення контрольних та профілактичних заходів щодо дотримання громадянами та юридичними особами державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів.

4. Основними видами адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, щодо яких ОВС здійснює профілактичні дії, є порушення правил у сфері благоустрою населених пунктів, експлуатація транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, порушення правил полювання, самовільне випалювання рослинності або її залишків, порушення правил охорони водних ресурсів в межах санітарних зон та джерел водопостачання, знищення або пошкодження зелених насаджень або інших об'єктів озеленення населених пунктів.

5. Повноваження міліції щодо провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища дуже обмежені, з 67 складів адміністративних правопорушень ОВС тільки за 7 складами та частиною восьмого складу правопорушення мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, а розглядати справи тільки за двома статтями КУпАП, що безумовно пов'язано з тим, що міліція **НЕ Є ОСНОВНИМ ВИЗНАЧЕНИМ ДЕРЖАВОЮ СУБ'ЄКТОМ** профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо вдосконалення профілактики адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища:

1. Уніфікувати положення КУпАП та відомчих нормативних актів (Міністерства екології та природних ресурсів, Державних агентств лісового та рибного господарств, державної екологічної інспекції) щодо назв та чіткого повноважень різних громадських інспекторів у сфері здійснення профілактики адміністративних правопорушень та провадження в справах про адміністративні правопорушення (складання протоколів, здійснення доставлення правопорушника).

2. Оновити Положення про громадських інспекторів у різних галузях (довкілля, мисливських, рибоохорони) відповідно до нової структури центральних органів виконавчої влади України.

3. Розглянути можливість про видання спільного наказу Міністерства екології та природних ресурсів та МВС України про порядок взаємодії щодо попередження адміністративних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища.

4. Визначити в чинному КУпАП терміни «Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів», «органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства», «спеціально уповноважені органи виконавчої влади у сфері захисту рослин», «уповноважені особи органу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі водного господарства». Зрозуміло, що законодавець створив уніфіковане поняття задля того, щоб при зміні назв державних органів суттєво не змінювати зміст відповідної статті.

Але, з практичної точки зору такі формулювання створюють великі труднощі при визначенні повноважень органів держави щодо попередження адміністративних правопорушень. Треба шукати який-то «...спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у відповідній галузі», а потім його «органи», які ним уповноважені. Наприклад в чинному КУпАП міліція називається міліцією, а не «спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері внутрішніх справ».

Так, вчинення таких дій дещо ускладнить законотворчу роботу і змусить вносити зміни до чинного КУпАП, але ж буде корисним з практичної точки зору, крім того, такі зміни не допустять незрозумілого або подвійного трактування понять зважаючи на постійні зміни у назві цих органів.

Порівняємо, яке формулювання прийняте для практичного працівника краще:

«Право складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтями ... мають право органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі екології та природних ресурсів» чи «Право складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтями ... мають посадові особи державної екологічної інспекції Міністерства екології та природних ресурсів України.»

5. Оптимізувати положення статті 255 КУпАП щодо повноважень ОВС щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення (об'єднання п.1 та п. 14 частин 1 та 2).

6. З метою вдосконалення профілактичної роботи та проведення наукових досліджень створити єдину базу обліку адміністративних правопорушень (в тому числі й у сфері охорони навколишнього природного середовища), адже на сайті Державного комітету статистики оприлюднюється лише кількість осіб,

притягнутих до адміністративної відповідальності, без розбивки по статтях чинного КУпАП, інформації про виконання адміністративного стягнення, інформації про кількість складених протоколів, інформацію про кількість внесених представлень про усунення причин та умов адміністративних правопорушень і яких саме тощо.

7. Внести зміни до чинного законодавства України щодо Порядку проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів, Положення про державну екологічну інспекцію, Переліку платних послуг екологічного характеру, які можуть надаватися територіальними органами Міністерства екології та природних ресурсів з метою створення єдиного нормативного акту який б врегулював порядок проведення екологічної експертизи транспортного засобу, а саме:

- коли и кім перевіряється перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах;
- підстави додаткової перевірки перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах;
- визначити повноважень посадових осіб ОВС та державної екологічної інспекції щодо перевірки перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах;
- врегулювати перелік суб'єктів та порядок контролю за випуском транспортних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3 – 4. – Ст. 27.
4. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
5. Кодекс про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради України. – 1984. - Додаток до № 51.- Ст. 1122.
6. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
7. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
8. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року № 565-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – ст. 20.
9. Про дорожній рух: Закон України від 28 червня 1993 року № 3353-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338; 1994. – № 46. – Ст. 414.
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
11. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 36-37, Ст. 242.
12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.
13. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III // Відомості Верховної Ради України, 2000. - № 40. - Ст. 338.
14. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 року № 1478-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 18. – Ст. 132.
15. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 39, Ст. 350.
16. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI // Голос України від 14 січня 2011 року. - № 6.

17. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 // Урядовий кур'єр. - 2010 - № 234.

18. Про затвердження Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України: Указ Президента України від 8 квітня 2011 року № 439/2011

19. Про Положення про Державне агентство екологічних інвестицій України: Указ Президента від 13 квітня 2011 року № 455/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/6048>

20. Про Положення про Державну екологічну інспекцію України: Указ Президента від 13 квітня 2011 року № 454/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/6048>

21. Про Положення про Державну службу геології та надр України" Указ Президента від 6.04.201 № 391/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/6048>

22. Про Положення про Державне агентство водних ресурсів України: Указ Президента від 13 квітня 2011 року № 453/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/6048>

23. Про Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: Указ Президента від 13 квітня 2011 року № 452/2011 [Електронний ресурс]. – // Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/6048>

24. Про затвердження Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 року № 1376.

25. Про затвердження Порядку проведення державного технічного огляду колісних транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 року № 606.

26. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 27 лютого 2002 року № 88.

27. Про затвердження розмірів плати за надання послуг територіальними органами Міністерства екології та природних ресурсів України: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 15 березня 2002 року № 110/73.

28. Про затвердження Положення про громадських мисливських інспекторів: Наказ Держкомлісгоспу України від 1 березня 2002 року № 27.

29. Про затвердження Положення про громадських інспекторів рибоохорони: Наказ Міністерства аграрної політики України від 9 жовтня 2002 року № 324.

30. Про затвердження Інструкції з питань діяльності підрозділів дорожньо-патрульної служби Державтоінспекції МВС: Наказ МВС України від 27 березня 2009 № 111.